

Kazimierz Gójski, Marek Kacprzak,
Anna Szeluga
Instytut Maszyn Matematycznych, Warszawa

SYSTEM KOMPUTEROWEGO STEROWANIA GRUPAMI OBRABIAREK

Streszczenie. W pracy przedstawiono koncepcję modułowego systemu komputerowego sterowania dyskretnym obiektem przemysłowym - grupą obrabiarek. Opisano realizację techniczną i oprogramowanie modułu sterowania obrabiarkami.

1. Opis sterowanego obiektu

Sterowanym obiektem jest wydział obróbki przedmiotów skrawaniem, zwany dalej Grupą Obrabiarek.

W skład Grupy Obrabiarek wchodzi:

- urządzenia produkcyjne (obrabarki i centra obróbkowe sterowane numerycznie, obrabarki konwencjonalne),
- urządzenia transportu operacyjnego i międzyoperacyjnego przedmiotów,
- urządzenia przygotowania i transportu narzędzi,
- urządzenia pomocnicze (załadowczo-rozładowcze, magazynowe, pomiarowe, mycia i odwiórowania przedmiotów, roboty przemysłowe).

Urządzenia produkcyjne sterowane numerycznie posiadają układy sterowania numerycznego typu CNC i NC.

Sterowanie procesem obróbki przedmiotu odbywa się według Programów Operacji Technologicznych (POT). Programy POT mogą być wprowadzone do układu sterowania numerycznego przez czytnik taśmy papierowej lub przesyłane z komputera.

Urządzenia pomiarowe, mycia i odwiórowania przedmiotów oraz roboty przemysłowe mogą być również sterowane numerycznie według programów POT, przez układy typu CNC i NC.

Urządzenia wchodzące w skład Grupy Obrabiarek mogą być wzajemnie powiązane procesem technologicznym lub mogą pracować indywidualnie.

Urządzenia produkcyjne i pomocnicze mogą być powiązane z transportem przedmiotów ręcznym lub automatycznym.

Transport ten może być paletowy lub bezpaletowy.

Urządzenia produkcyjne mogą być powiązane z transportem narzędzi. Transport przedmiotów oraz narzędzi może nie obejmować wszystkich urządzeń produkcyjnych i pomocniczych.

Grupa Obrabiarek jest przeznaczona do produkcji mało- i średnioseryjnej

przedmiotów podobnych technologicznie.

Możliwa jest łatwa zmiana planu pracy Grupy Obrabiarek.

Przewidywany jest różny stopień automatyzacji zarówno samego procesu produkcyjnego, jak i czynności pomocniczych.

2. Opis zadań sterowania Grupą Obrabiarek

Urządzenia wchodzące w skład Grupy Obrabiarek mogą być sterowane:

- lokalnie (przez operatora),
- zdalnie ręcznie (przez dyspozytora),
- zdalnie automatycznie (przez System Komputerowego Sterowania - SKS).

Dla sterowania zdalnego urządzenia są wyposażone w układy sterownicze, które przyjmują i realizują binarne sygnały sterujące z SKS oraz wysyłają binarne sygnały informacyjne do SKS.

Poszczególne urządzenia posiadają pulpity sterownicze, zapewniające komunikację operatora urządzenia z SKS.

Sterowanie Grupą Obrabiarek obejmuje następujące zadania:

- a) planowanie okresowe - ustalanie długofalowego planu produkcji,
- b) planowanie operatywne - ustalanie organizacji produkcji na danej zmianie, tzn. ułożenie harmonogramu zmianowego (określenie dla każdego urządzenia kolejności zadań i czasu ich realizacji),
- c) sterowanie przepływem przedmiotów i narzędzi,
- d) sterowanie operatywne - nadzorowanie realizacji harmonogramu zmianowego w warunkach pracy Grupy Obrabiarek bez zakłóceń oraz korygowanie harmonogramu w warunkach różnorodnych zakłóceń procesu produkcyjnego,
- e) sterowanie na bieżąco wszystkimi urządzeniami Grupy Obrabiarek:
  - ustalanie sposobu sterowania i zmiany sposobu sterowania poszczególnymi urządzeniami (sterowanie lokalne, sterowanie zdalne ręczne lub automatyczne),
  - przyjmowanie sygnałów informacyjnych od obiektu, opracowywanie na ich podstawie i wysyłanie sygnałów sterujących do urządzeń i poleceń do operatorów, kontrola wykonania sygnałów sterujących i poleceń,
  - przechowywanie (w pamięci masowej SKS) oraz przesyłanie programów POT do urządzeń produkcyjnych sterowanych numerycznie,
  - sygnalizacja i rejestracja dla potrzeb dyspozytora zdarzeń zachodzących w trakcie procesu produkcyjnego,
- f) opracowywanie dokumentów końcowych o pracy Grupy Obrabiarek w ciągu zmiany.

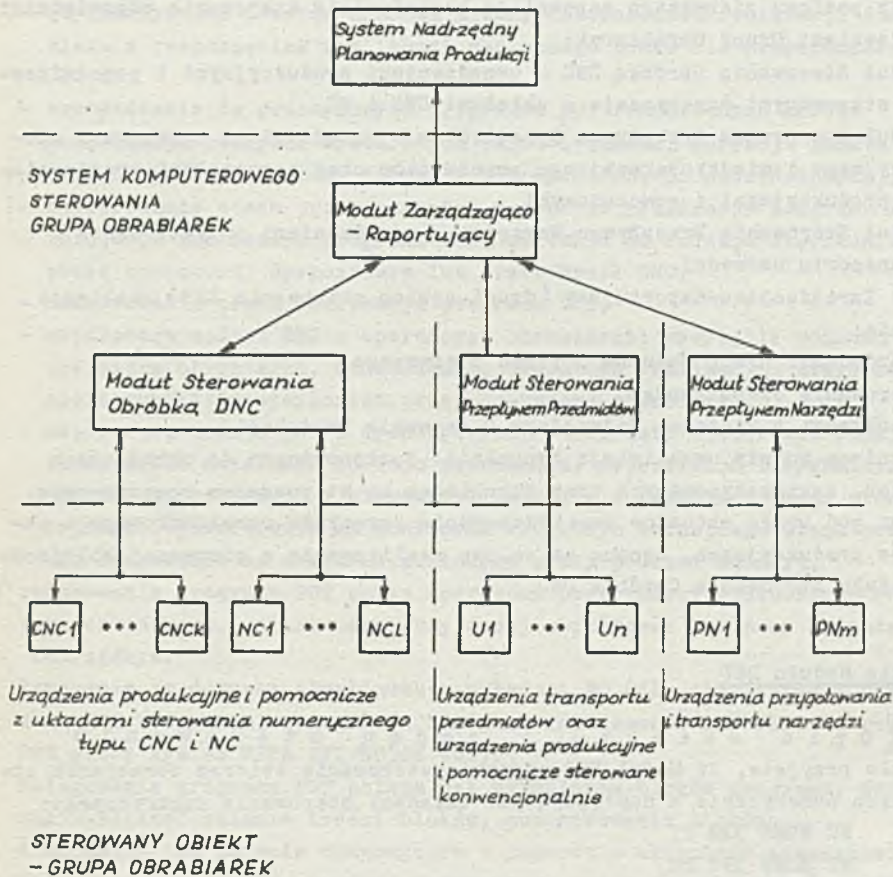
Ze względu na znaczne skomplikowanie zadań planowania okresowego i operatywnego przyjęto, że są one rozwiązywane przed rozpoczęciem zmiany przez System Nadzórny Planowania Produkcji.

Resztą zadań są realizowane (w większości na bieżąco - w trakcie trwania zmiany) przez System Komputerowego Sterowania.

3. Podział zadań sterowania między moduły

Ze względu na złożony charakter sterowanego obiektu i różnorodność zadań sterowania dokonano podziału obiektu i Systemu Komputerowego Sterowania (rys. 1).

Rys. 1 Struktura funkcjonalna Systemu Komputerowego Sterowania Grupami Obrabiarek

System Komputerowego Sterowania Grupami Obrabiarek będzie się składał z następujących modułów sprzętowo-programowych:

- Modułu Sterowania Obróbką DNC,
- Modułu Sterowania Przepływem Przedmiotów,
- Modułu Sterowania Przepływem Narzędzi,
- Modułu Zarządzająco-Raportującego.

SKS będzie posiadał strukturę hierarchiczną, dwupoziomową.

Moduły poziomu pierwszego zapewniają bezpośrednie sterowanie odpowiednimi urządzeniami Grupy Obrabiarek:

- Moduł Sterowania Obróbką DNC - urządzeniami produkcyjnymi i pomocniczymi sterowanymi numerycznie z układami CNC i NC,
- Moduł Sterowania Przepływem Przedmiotów - urządzeniami transportu operacyjnego i międzyoperacyjnego przedmiotów oraz pozostałymi urządzeniami produkcyjnymi i pomocniczymi,
- Moduł Sterowania Przepływem Narzędzi - urządzeniami przygotowania i transportu narzędzi.

Moduł Zarządzająco-Raportujący (drugi poziom sterowania SKS) realizuje zadania:

- koordynacji pracy Modułów poziomu pierwszego,
- sterowania operatywnego,
- współpracy z Systemem Nadrzędnym Planowania Produkcji.

Wymienione Moduły umożliwiają tworzenie dostosowanych do określonych potrzeb, zautomatyzowanych Grup Obrabiarek ze sterowaniem komputerowym. Biorąc pod uwagę aktualne zapotrzebowania przemysłu obrabiarkowego i zakładów produkcyjnych, uznano za celowe realizowanie w pierwszej kolejności Modułu Sterowania Obróbką DNC.

4. Opis Modułu DNC

4.1. [Opis obiektu i zadań sterowania
Zostało przyjęte, że Moduł DNC zapewnia sterowanie zbiorem obrabiarek sterowanych numerycznie z następującymi układami sterowania numerycznego:

- NC NUMS 320 T,
- NC NUMS 331 FC,
- MERA CNC/NUCON 400.

Moduł DNC zapewnia współpracę z nie więcej niż 32 układami sterowania numerycznego typu CNC i NC, przy czym łączna ilość układów NC nie przekracza 16.

Moduł DNC może pracować samodzielnie lub może współpracować z innymi Modułami SKS.

Moduł DNC realizuje następujące funkcje:

- a) magazynowanie w pamięci masowej programów POT (tworzenie Biblioteki programów POT),

b) sterowanie on-line pracą obrabiarki:

- ustalanie sposobu sterowania i zmiany sposobu sterowania,
- przyjmowanie sygnałów informacyjnych od obrabiarki, opracowywanie na ich podstawie i wysyłanie sygnałów sterujących do obrabiarki, kontrola realizacji sygnałów sterujących,
- przesyłanie programów POT do układu sterowania numerycznego obrabiarki. Szybkość przesyłania bloków POT do układów NC musi być taka, aby maksymalna przerwa czasowa między zakończeniem realizacji danego bloku a rozpoczęciem realizacji następnego bloku nie przekraczała 700 ms,
- wprowadzanie do przesyłanych programów POT różnorodnych korekt (kompensacja odchyłek wymiarowych palet i imadeł, korekcja punktu wymiany palety, zamiana danych liczbowych funkcji narzędziowych),
- nadzorowanie czasu pracy narzędzi w trakcie realizacji programu POT,
- inicjacja realizacji programu POT. zależnie od rodzaju sterowania, przez operatora, dyspozytora lub przez Moduł DNC,
- nadzorowanie czasu realizacji programu POT,
- współpraca modułu DNC z operatorem obrabiarki: wysyłanie poleceń do operatora obrabiarki, nadzorowanie czasu ich realizacji, przyjmowanie komunikatów wysyłanych przez operatora obrabiarki,
- współpraca modułu DNC z dyspozytorem w zakresie sterowania danej obrabiarki: ustalanie rodzaju sterowania, rejestracja i sygnalizacja zdarzeń zachodzących w sterowanym obiekcie w trakcie procesu produkcyjnego (wyswietlanie na monitorze ekranowym aktualnego stanu procesu, drukowanie na drukarce protokołu pracy podczas zmiany),

c) redagowanie programu POT przez operatora przy pomocy przenośnego monitora ekranowego, ustawianego przy danej obrabiarence lub przy komputerze nadrzędnym.

Wymaganie to dotyczy obrabiarek z układami NC (dla obrabiarek z układami CNC redagowanie programów POT jest realizowane bez udziału modułu DNC przez system MERA CNC/NUCON 400).

Redagowanie programu POT polega na: skreśleniu bloków programu, dopisaniu bloków, zmianie treści bloków, ponumerowaniu bloków,

d) drukowanie na żądanie dyspozytora : raportu o aktualnym zaawansowaniu pracy podczas zmiany, raportu o wykonaniu pracy po zakończeniu zmiany, stanu urządzeń Grupy Obrabiarek w chwili zakończenia zmiany.

Moduł DNC musi zapewnić równoległe sterowanie wszystkimi obrabiarkami wchodzącymi w skład Grupy Obrabiarek, z których każda może być przełączona na dowolny rodzaj sterowania.

Redagowanie programu POT na obrabiarence z układem NC może się odbywać tylko na jednej ustalonej obrabiarence.

4.2. Realizacja sprzętowa Modułu DNC

Dla spełnienia opisanych zadań Moduł DNC musi posiadać następującą

konfigurację sprzętową:

- minikomputer z kanałem multipleksorowym, pamięcią dyskową i standardowymi urządzeniami wejścia/wyjścia,
- jednostkę transmisji dla układów NC,
- jednostkę transmisji dla układów CNC.

Ze względu na przyjęcie założenia o jednakowych zasadach transmisji informacji dla obydwu typów układów sterowania numerycznego CNC i NC potrzebne będą urządzenia dopasowujące i funkcjonalne, zapewniające współpracę tych układów z Modułem DNC.

Transmisja między Modułem DNC a układami sterowania numerycznego typu NC i CNC będzie szeregową, asynchroniczną.

Zapewnienie współpracy w przypadku układów NC wymaga dołączenia dla każdego układu NC specjalnego terminalu z odpowiednią częścią logiczną, pulpitem do współpracy z operatorem oraz odpowiednio pojemną pamięcią.

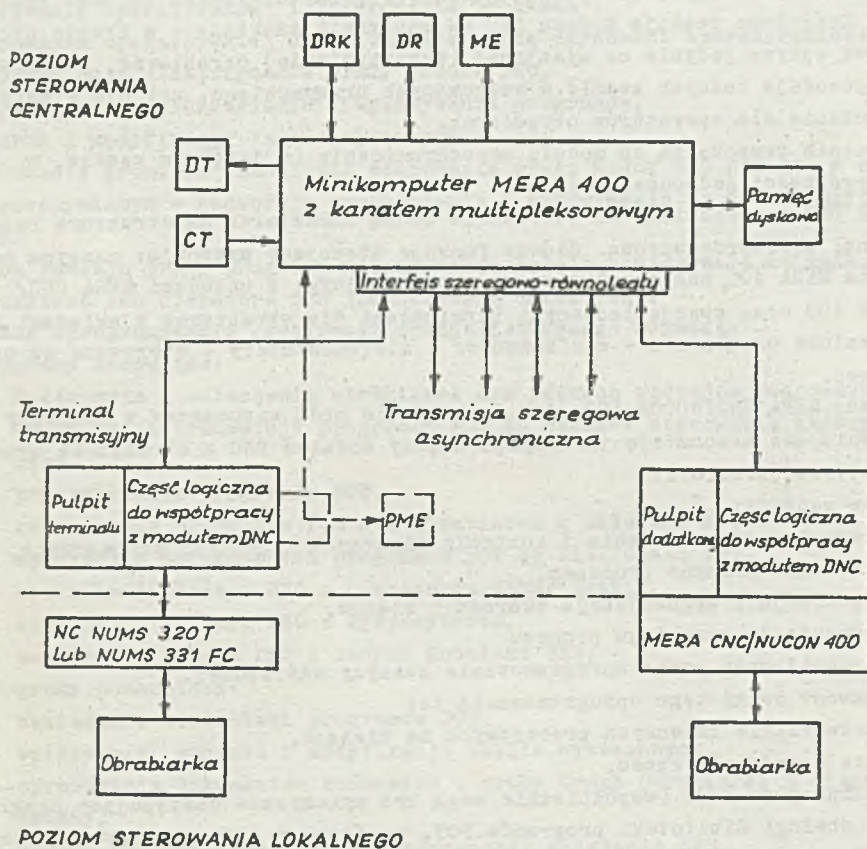
Na podstawie analizy czasowej współpracy układów sterowania numerycznego typu NC z minikomputerem nadrzędnym oszacowano niezbędną pojemność buforu terminalu na 1024 bajty. Część logiczna terminalu będzie się składała z podwójnego buforu pamięciowego zrealizowanego na pamięciach typu RAM, z pamięci typu PROM dla programów sterujących, układu do obsługi interfejsu szeregowego, dekodera interfejsu równoległego, rejestru stanu oraz układów obsługi pulpitu. Terminal będzie wyposażony ponadto w przyłącze pozwalające na dołączenie przenośnego monitora ekranowego z klawiaturą, służącego do uruchamiania programów POT przy wykorzystaniu minikomputera systemu.

W wyniku przeprowadzonej analizy ustalono, że Moduł DNC będzie realizowany w oparciu o standardowy, produkowany seryjnie w kraju, zestaw minikomputerowy MERA 400 z odpowiednimi urządzeniami zewnętrznymi (rys. 2).

Przeznaczenie urządzeń zewnętrznych jest następujące:

- monitor ekranowy MERA 7952 spełnia rolę tablicy synoptycznej - wyświetla między innymi informacje o stanie obiektu,
- drukarka znakowo-mozaikowa z klawiaturą DZM-180 KSR - drukarka systemowa służąca do współpracy dyspozytora z systemem,
- drukarka znakowo-mozaikowa DZM-180 - drukarka raportująca, służąca do wydruku raportów oraz sprawozdawczości,
- pamięć dyskowa MERA 9425 stanowi bibliotekę programów POT oraz programów systemowych,
- czytnik taśmy perforowanej CT 2100 - podstawowe urządzenie wejściowe systemu,
- dziurkarka taśmy DT 105 - podstawowe urządzenie wyjściowe systemu,
- przenośny monitor ekranowy z klawiaturą MERA 7952 służy do redagowania programów POT.

Rys. 2. Schemat blokowy Modułu DNC

- CT - czytnik taśmy perforowanej
- DT - dziurkarka taśmy perforowanej
- DR - drukarka
- DRK - drukarka z klawiaturą
- ME - monitor ekranowy z klawiaturą
- PME - przenosny monitor ekranowy z klawiaturą

4.3. O p r o g r a m o w a n i e   M o d u ł u   D N C

z punktu widzenia Systemu Komputerowego Sterowania Grupa Obrabiarek jest obiektem dyskretnym, nie narzucającym krytycznych wymagań na czas reakcji. Opóźniona reakcja Modułu DNC na zdarzenia zachodzące w Grupie Obrabiarek wpływa jedynie na wydajność (wykorzystanie) obrabiarek, natomiast nie powoduje żadnych awarii w sterowanych urządzeniach, ani nie stwarza zagrożenia dla operatorów obrabiarek.

Zdarzenia przychodzą do modułu asynchronicznie (w dowolnym czasie, w szczególności jednocześnie).

Moduł DNC przewidziany do sterowania Grupą Obrabiarek ma strukturę rozłożoną, wieloprocesorową. Główne funkcje sterujące wykonują: maszyna nadrzędna MERA 40C, połączona liniami transmisyjnymi z układami MERA CNC/NUCON 400 oraz specjalizowanymi terminalami dla obrabiarek z układami NC. Wymienione urządzenia - minikomputer i mikrokomputery - sterowane są programowo.

Zarówno MERA CNC/NUCON 400, jak i terminale będą wyposażone w programy zapewniające transmisję informacji między Modułem DNC a obrabiarką oraz operatorem obrabiarki.

Główne zadania:

- zbieranie, przetwarzanie i kontrola binarnych zmiennych procesowych,
- sterowanie binarne procesem,
- rejestracja i sygnalizacja zdarzeń i stanów,
- dokumentacja przebiegu procesu

będą realizowane przez oprogramowanie maszyny nadrzędnej.

Podstawowe cechy tego oprogramowania to:

- przetwarzanie zmiennych procesowych na bieżąco,
- praca w podziale czasu,
- wieloprogramowość (współbieżnie mogą być wykonywane następujące programy: obsługi Biblioteki programów POT, współpracy z dyspozytorem, sterowania wszystkimi obrabiarkami, redagowania programów POT),
- stały zestaw wykonywanych programów,
- wzajemne powiązanie programów, w zależności od kolejności ich aktywowania.

Oprogramowanie maszyny nadrzędnej będzie się składało z oprogramowania podstawowego oraz oprogramowania użytkowego specjalistycznego.

Należy zapewnić modułowość oprogramowania i znormalizowany sposób łączenia programów-modułów. Poszczególne programy powinny być parametryzowane, aby zapewnić możliwie dużą ogólność oprogramowania.

Modułowość oprogramowania:

- umożliwi dostosowanie oprogramowania do konkretnego obiektu i potrzeb użytkownika,
- ułatwi uruchamianie programów i wprowadzanie zmian,
- umożliwi rozbudowę oprogramowania w trakcie eksploatacji próbnej.

Oprogramowanie podstawowe Modułu DNC będzie opracowane na bazie standardowego systemu operacyjnego czasu rzeczywistego SOM-3.

Przewiduje się, że program wykonawczy będzie umożliwiał dwa rodzaje pracy: "sterowanie operatorskie" i "sterowanie procesem".

"Sterowanie operatorskie" umożliwi wykonanie czynności operatorskich:

- uruchamianie i zatrzymanie pracy Modułu DNC,
- wprowadzanie, uruchamianie i wykonywanie programów,
- wydruk i modyfikacje tablic systemowych, itp.

"Sterowanie procesem" umożliwi sterowanie przez Moduł DNC obiektu w czasie rzeczywistym - nadzoruje uruchamianie i wykonywanie programów użytkowych.

Zmiana rodzaju pracy programu wykonawczego będzie następowała na żądanie dyspozytora lub operatora SKS (odpowiednią dyrektywą).

W skład oprogramowania użytkowego specjalistycznego wchodzi:

- programy sterujące:

- a) dołączania i odłączania obrabiarek dla różnych rodzajów sterowania,
- b) organizacji transmisji programów POT do układów sterowania numerycznego,
- c) przetwarzania programów POT,
- d) redagowania programów POT dla obrabiarek z układami NC,
- e) wpisywania redagowanych programów POT do biblioteki POT,
- f) komunikacji Modułu DNC z operatorem obrabiarek,
- g) komunikacji Modułu DNC z dyspozytorem,
- h) współpracy Modułu DNC z innymi Modułami SKS;

- programy pomocnicze:

- a) zakładania Biblioteki programów PCT,
- b) wpisywania, wydruku i modyfikacji tablic systemowych,
- c) opracowania dokumentów końcowych o pracy Grupy Obrabiarek w ciągu zmiany,
- d) zestaw programów testujących poprawność działania SKS,
- e) zestaw programów przeznaczonych do diagnozy uszkodzeń.

Programy testujące i diagnostyczne mogą być wykonywane (np. okresowo) podczas sterowania procesem, a także przed rozpoczęciem sterowania procesem przez Moduł DNC.

Należy zapewnić:

- zabezpieczenie programowe przed błędnym wystereowaniem obiektu,
- możliwość "startu" i "restartu" programów przy różnych stanach obiektu,
- łatwą kontrolę poprawności zapamiętanego programu użytkowego w czasie pracy Modułu,
- programową kontrolę dostępu programów użytkowych do bazy danych, dla zabezpieczenia bazy danych przed przypadkowym zniszczeniem.

СИСТЕМА КОМПЬЮТЕРНОГО УПРАВЛЕНИЯ ГРУППАМИ ОБРАБОТЫВАЮЩИХ СТАНКОВ

Резюме

В работе представлено концепцию модульной системы компьютерного управления группой обрабатывающих станков - дискретным производственным процессом. Представлено техническую реализацию и опrogramмирование модулей управления станками.

THE COMPUTER CONTROL SYSTEM FOR A GROUP OF MACHINE TOOLS

Summary

In the paper the basic concept of modular computer control system for the discrete industrial process - the group of machine tools - is presented. Hardware and software of the machine tool control module are described.